

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК ЯК ЗАСОБУ
РЕАЛІЗАЦІЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Пкит07-20

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно), перша –

китайська

Чубарикової Анастасії Андріївни

Науковий керівник:

к. філос. н., доц. Беля В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КАТЕГОРІЯ МОДАЛЬНОСТІ І ПОНЯТТЯ МОДАЛЬНОЇ ЧАСТКИ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	5
1.1. Поняття модальності у контексті сучасних лінгвістичних досліджень.....	5
1.2. Поняття частки в загальному мовознавстві та модальні частки у східноазійських мовах	9
Висновки до Розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	17
2.1. Частка 哦 o як засіб реалізації модальності.....	17
2.2. Частка 吧 ba як засіб реалізації модальності	19
2.3. Частка 啊 a як засіб реалізації модальності	23
2.4. Частка 嘛 ma як засіб реалізації модальності	25
2.5. Частка 呢 ne як засіб реалізації модальності	27
Висновки до Розділу 2	29
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Мова виникла в результаті людської потреби міжособистісного спілкування і самовираження. Модальність як категорія з'явилася одночасно з усним мовленням, адже саме вона є інструментом для обміну думками, почуттями та волевиявленнями між мовцем та співрозмовником. Вона актуалізує компоненти висловлювання відповідно до потреб людини. Для вираження категорії модальності існують різноманітні засоби, зокрема і лексичні, частину від яких складає частка. Серед вчених існують дискусії щодо доречності поділу часток на модальні і не модальні, адже найчастіше їх функції відповідають змісту визначення модальності. У сучасній китайській мові саме поняття модальності є недостатньо вивченим, а отже питання класифікації китайських часток також залишається відкритим. Серед китаєзнавців також все частіше висуваються пропозиції розгляду явищ китайської мови без порівняння з європейськими. Це стосується і часток, адже їх форма і функції є доволі специфічними.

Актуальність роботи зумовлена широким вжитком модальних часток під час усного мовлення. Вивчаючи китайську мову як іноземну, люди стикаються зі складнощами у розумінні та використанні цієї частини мови. Відсутність ґрунтовного дослідження функцій модальних часток в українському китаєзнавстві поглиблює цю проблему. Саме тому ми прагнемо зробити внесок у розв'язання цього питання.

Метою роботи є дослідження функціональних особливостей модальних часток як засобу реалізації категорії модальності в сучасній китайській мові.

Досягнення мети передбачає розв'язання наступних **завдань**:

- 1) окреслити поняття модальності та її видів;
- 2) дослідити поняття частки у загальному мовознавстві;
- 3) охарактеризувати поняття кінцевої частки у східноазійських мовах;
- 4) виявити функціональні особливості модальних часток сучасної китайської мови.

Об'єктом дослідження є модальні частки сучасної китайської мови.

Предметом дослідження є функціональні особливості модальних часток сучасної китайської мови як засобу реалізації категорії модальності.

Матеріалом для дослідження слугували 99 фрагментів з сучасного роману китайської авторки 赵乾乾 Zhào Qiánqián “舟而复始 Zhōu ér fù shǐ ” .

Методи дослідження: для окреслення поняття модальності ми використали метод аналізу та індукції; частки як явище у різних мовах було охарактеризовано за допомогою спостереження та описового методу; функції модальних часток було виявлено під час функціонального аналізу та із застосуванням контекстуально-інтерпретаційного методу; для відбору фактичного матеріалу дослідження було застосовано метод суцільної вибірки.

Наукова новизна. У ході роботи вперше в українському мовознавстві було проаналізовано функції 5 найуживаніших модальних часток китайської мови на матеріалі сучасного китайського літературного твору, а також подальший розвиток дістало розмежування понять модусу і модальності з його складовими.

Практичне значення цього дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для подальших наукових досліджень, укладання підручників і посібників із китайської мови та лексикології китайської мови, навчання перекладачів і удосконалення іноземцями навичок усного мовлення.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, анотації китайською мовою та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 31 сторінка, використаних джерел – 27.

РОЗДІЛ 1. КАТЕГОРІЯ МОДАЛЬНОСТІ ТА ПОНЯТТЯ МОДАЛЬНОЇ ЧАСТКИ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1.1. Поняття модальності у контексті лінгвістичних досліджень.

Категорія модальності за О. Помазан і О. Ковтун (2016) визначається як “комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до висловлюваного, його оцінку ставлення до об’єктивної дійсності” (с. 142).

Поняття модальності вперше з’явилося в області досліджень філософської логіки (Доценко, 2006). О. Малихін і В. Андреєнкова (2018) навіть виділяють окремий вид модального значення – логічну модальність, що відповідає “класичній теорії модальності логіки” (с. 202).

Головними ознаками логіко-модальних суджень є вираження можливості, необхідності або повинності. Ці судження автори також ділять на “необхідно істинні” (нагальні) і “можливо істинні”, що вимагають певних умов для їх здійснення (Малихін, Андреєнкова, 2018, с. 202).

Філософське походження модальності робить це поняття доволі широким. Через це науковці часто мають різні бачення цього явища. У цьому підрозділі ми спробуємо узагальнити попередні дослідження та здобутки.

Кожен народ як частина людської раси має здібність наповнювати мовлення суб’єктивними оцінками, вираженням власних емоцій і волевиявлень. Тому, як влучно зазначає О. Доценко (2006), модальність є “універсальною категорією” (с. 248), яка наявна у будь-якій мові світу, проте виражається різними граматичними засобами. Ю. Любимова (2019) натомість вважає, що деякі мови можуть бути і “немодальними” (с. 66).

Розглядаючи лінгвокультурологічний аспект, Ю. Усенко (2020) додає, що, окрім лінгвістичних засобів вираження модальності, певна різниця в реалізації цієї категорії у мовах світу також полягає в індивідуальному культурно-семантичному забарвленні висловлювань.

Варто згадати той факт, що мова виникла як засіб міжособистісного спілкування, адже людина – істота соціальна. На думку О. Гончарука та О. Дикана (2022), мова є “певною системою елементів, які набувають свого значення тільки в процесі актуалізації за допомогою засобів втілення модальності” (с. 31). Автори визначають модальність як комунікативну категорію, що реалізується лише під час мовлення.

Вивчення категорії модальності, за О. Доценко (2006), відбувається на базі трьох аспектів семіотики:

- 1) синтаксичному, який фокусується на побудові висловлювання;
- 2) семантичному, що розглядає мовні засоби, застосовані мовцем для відображення дійсності;
- 3) прагматичному, що пов’язує людину з висловленням, мовленнєвою ситуацією та контекстом.

Нові дослідження категорії модальності, за Л. Умрихіною (2016), також реалізуються за допомогою вивчення саме діалогічного мовлення та його прагматичного аналізу.

Думка вчених збігається у тому, що модальність ділиться на два види: об’єктивну та суб’єктивну. О. Гончарук і О. Дикан (2022) також використовують такі терміни, як “зовнішньосинтаксична і внутрішньосинтаксична” (с. 26), “первинна і вторинна” (с. 26), “імпліцитна й експліцитна” (с. 26) модальність. Н. Різванли (2022) об’єктивну модальність називає “дійсною, подієвою, фактуальною” (с. 127), а суб’єктивну – “особистісною” (с. 127).

Об’єктивна модальність слугує відображенням зв’язку висловлювання з реальною або уявною дійсністю та вираженням можливості або бажаності певної події (Різванли, 2022). О. Гончарук і О. Дикан (2022) скорочують визначення об’єктивної модальності до засобу відображення “можливих, дійсних і необхідних” (с. 26) зв’язків з теперішньою ситуацією.

Суб’єктивна модальність передає оцінку мовцем певної об’єктивної реальності або його ставлення до теми спілкування із співрозмовником (Різванли, 2022).

М. Степаненко та С. Педченко (2019) виділяють три складники суб'єктивної модальності:

- 1) епістемічний;
- 2) аксіологічний;
- 3) волітивний.

Епістемічний складник “віддзеркалює характер ставлення мовця до повідомлюваного з огляду на ступінь його правдивості” (с. 5); аксіологічний складник – на ступінь “відповідності певним стереотипам” (с. 5); волітивний – на ступінь “необхідності чи бажаності реалізації” (с. 5).

О. Помазан, О. Ковтун (2016) і Н. Різванли (2022) зазначають, що різниця об'єктивної та суб'єктивної модальності полягає також і у тому, що друга є факультативною ознакою висловлювання. Саме цей факт обґрунтовує визначення суб'єктивної модальності як вторинної. О. Помазан і О. Ковтун (2016) зауважують, що семантичний обсяг суб'єктивної модальності набагато ширший за семантичний обсяг об'єктивної. На думку Н. Різванли (2022), це характеризується не тільки раціональною оцінкою повідомлюваного, а й також різним спектром емоційної реакції.

Неможливо розглядати категорію модальності без згадки про таке поняття, як модус. Воно вперше було окреслено науковцем Ш. Баллі як протиставлення диктуму – фактичному змісту повідомлюваного (Телеки, 2014). Модус є відображенням суб'єктивного ставлення мовця до цього змісту. Дане визначення має спільні риси з поняттям категорії модальності. У чому ж полягає відмінність?

Модус є “антропоцентричною категорією” (Ніка, 2011, с. 21), яка надає форму когнітивним процесам мовця у вигляді тексту або усного висловлення. Авторка виділяє п'ять категорій модусу:

- 1) категорія локації (актуалізація мовцем власної оцінки певного явища);
- 2) категорія епістемічності (розгляд ситуації крізь призму її знання мовцем);
- 3) категорія модальності (розгляд мовцем ситуації крізь призму її реальності/ірреальності);

4) категорія персуазивності (ступінь упевненості мовця у власному аналізі ситуації);

5) категорія евіденційності (переосмислення мовцем ситуації згідно з його власними особливостями сприйняття).

Отже, модальність становить окрему категорію модусу, що робить її вузким поняттям, аніж модальність. О. Ніка (2011) також зазначає, що модальність як частина модусу може тісно взаємодіяти з іншими його категоріями.

Проте характеристики модальності як категорії модусу відповідають визначенню лише об'єктивної модальності. М. Телеки (2011) доречно зауважує, що модальність може функціонувати як у межах модусу, так і поза ним.

Отже, модальність, яка не взаємодіє з іншими категоріями модусу, є об'єктивною, адже слугує лише як відображення ставлення мовця до реальної або уявної ситуації. Натомість модальність, що функціонує у межах поняття модусу загалом, є суб'єктивною. За М. Телеки (2011), суб'єктивна модальність містить у собі ставлення мовця до будь-яких характеристик висловлювання – його теми, змісту, ходу думок співрозмовника і т.д.

Розглядаючи засоби вираження категорії модальності, О. Гришина та Л. Статкевич (2020) виділяють два їхніх види: універсальні для усіх мов (інтонація) і неуніверсальні, що варіюються від мови до мови. О. Помазан і О. Ковтун (2016) порівняли засоби реалізації категорії модальності в англійській та українській мові та виділили 4 різновиди:

- 1) фонетичні засоби, виражені наголосом та інтонацією;
- 2) лексико-граматичні засоби (модальні дієслова);
- 3) лексичні засоби, що охоплюють модальні слова і модальні вирази та виражають суб'єктивну модальність;
- 4) граматичні засоби, що виражають граматичну модальність.

Натомість у китайському мовознавстві, за Ю. Любимовою (2015), існує проблема нечітко визначених частин мови та їх невідповідності європейській класифікації. Це зумовлює певні складнощі у дослідженні категорії модальності у цій мові. К. Лепадат (2017) додає, що в китайській мові термін “情态 qíngtài”, який

позначає модальність, часто заміняється на “语气 уйqì” (настрій), що вказує на нечітке розмежування цих двох понять або його відсутність.

Окрім цього, у китайському мовознавстві існує термінологічна різноманітність для позначення засобів реалізації модальності. Це явище пояснюється відсутністю усталеності поглядів вчених на модальні слова: їх можуть відносити або до класу допоміжних дієслів, або до класу прислівників. Інші вважають, що модальність може виражатися лише за допомогою спеціальних часток.

Китайські засоби вираження модальності також різняться з європейськими. Окрім інтонації, модальних прислівників, модальних часток і модальних дієслів, у китайській мові також існує комплемент можливості/неможливості дії, що відсутній у європейських мовах (Любимова, 2015).

1.2. Поняття частки в загальному мовознавстві та модальні частки у східноазійських мовах.

У широкому сенсі термін “частка” позначає синтаксично незалежні граматичні елементи, маленькі за розміром (короткі), які часто складно віднести до конкретної морфо-синтаксичної категорії (Сімпсон, 2014).

Е. Гаджиєв (2008) визначає сутність частки як частини мови, яка слугує лише для підкреслення та надання виразності висловлюванню або його компонентам через відсутність власного лексичного і граматичного значення та незалежної функції у реченні.

Т. Вільчинська і О. Вільчинський (2021) зауважують, що частка грає значну роль у вираженні модальності в художній мові, а комунікативна функція робить її службовою частиною мови.

Частка як частина мови є антропоцентричною, адже становить невіддільну частину міжособистісного спілкування. Вона слугує для надання нейтральному висловленню різних відтінків смислового, часто емоційного забарвлення.

Носії будь-якої мови засвоюють правила вживання часток у мовленні автоматично та підбирають потрібну частку для передачі бажаного значення

відтінку висловлювання інтуїтивно. Перебуваючи у певному мовному середовищі з народження, людина не має жодних труднощів, пов'язаних з використанням часток.

Для людей, що вивчають іноземну мову з нуля у свідомому віці, опанувати різницю вжитку різноманітних часток може зайняти певний час. Чи можна уникнути цього аспекту мови при спілкуванні з представниками інших країн?

Критичного значення для розуміння носіями частки не мають, проте ми погоджуємося з думкою О. Гончарука та О. Дикана (2020), які зазначають, що відсутність часток у розмовному мовленні робить висловлювання штучним і викриває недостатній рівень володіння мовою.

Частки у різних мовах мають власну специфіку, що відображається у різниці підходу вчених до їх дослідження. Так, наприклад, Е. Гаджиєв (2008) зазначає, що для західних вчених-граматиків частка не становить окрему частину мови. Натомість дослідники пострадянського простору дають частці визначення “формотворчої”, “структурної”, “функціональної” або “знаменної” частини мови (Гаджиєв, 2008, с. 432). Це явище пов'язане з різницею у сукупності характеристик певних мов.

Крім того, частки мають властивість модифікувати свої функції у реченні залежно від контексту комунікативної ситуації, що викликає розбіжності у поглядах вчених на поділ даної частини мови на розряди. Так, серед дослідників часток української мови немає остаточного консенсусу щодо відокремлення класу модальних часток як окремої категорії цієї частини мови, адже за багатьма визначеннями модальність є основною ознакою усіх часток (Джочка, 2014).

І. Джочка (2014) у своїй науковій праці сформувала власну класифікацію часток української мови на основі систематизації здобутків попередників. Вчена відокремила п'ять класів часток:

- 1) об'єктивно-модальні,
- 2) суб'єктивно-модальні,
- 3) логіко-модальні,
- 4) емоційно-експресивні
- 5) формотворчі.

До об'єктивно-модальних було віднесено стверджувальні, заперечні, питальні та спонукальні частки. До складу суб'єктивно-модальних увійшли порівняльно-гіпотетичні та переповідні. Вказівні, видільні, кількісні та означальні частки складають клас логіко-модальних. Емоційно-експресивні частки були поділені на експресивно-підсилювальні та оклично-підсилювальні. Формотворчі частки (хай, нехай, б (би)) слугують для вираження аналітичних способових форм дієслова (Джочка, 2014).

Е. Гаджиєв (2008), досліджуючи частки англійської мови, виділив п'ять класів часток, спираючись на їх значення:

- 1) обмежувальні;
- 2) підсилювальні;
- 3) додавальні;
- 4) заперечні;
- 5) зв'язувальні.

Вчений виділяє цікаву особливість англійських часток – майже всі вони є омонімічними до інших частин мови, наприклад, до прислівника (exactly, simply) або прикметника (only, just) (Гаджиєв, 2008).

У мовах Східної Азії частки – це явище, що має суттєві відмінності у порівнянні з європейськими партикулами. По-перше, вони не мають чіткого поділу на модальні і немодальні, але у європейському мовознавстві їх часто ототожнюють саме з модальними частками. По-друге, для найменування цього поняття загальноприйнятним є термін “кінцева частка” або “фінальна партикула”. Англійською – “final particle” або “sentence-final particle”. Китайське позначення “句末助词 jù mò zhùcí” також містить словосполучення “кінець речення” (句末 jù mò), адже частки в східно-азійських мовах, зокрема і в китайській, розташовані лише в такій позиції. Це загальне поняття для часток, які виконують граматичну функцію структури, є показниками часових рамок або настрою. Натомість частки, які мають вужче значення як засіб реалізації саме категорії модальності називаються “语气词 yǐqì cí”, що і є свідченням нечіткого розмежування понять модальності та настрою.

За В. Пановим (2020), явище кінцевих часток є найбільш вивченим у японській, тайській і китайській мові (путунхуа та кантонський діалект). Вчений виділяє наступні загальні характеристики східно-азіатських партикул:

- 1) односкладовість більшості з них, адже південно-східні азійські мови загалом тяжіють до лексичної моносилабічності;
- 2) розташування виключно після елемента, до якого вони відносяться;
- 3) відношення до елементарної одиниці дискурсу, а не до її окремих частин;
- 4) одиниці, що оформлені партикулами, мають ознаки радше висловлювання, аніж речення;
- 5) повне злиття з інтонаційним контуром висловлювання.

В. Панов (2020) також зазначає, що незважаючи на морфосинтаксичні та функціональні подібності кінцевих часток у східно-азіатських мовах, ця схожість є доволі поверхневою. На думку вченого, це характерно для мовних явищ, які утворились і розвинулись унаслідок комунікації.

Китайські партикули поділяють усі наведені вище характеристики. Крім того, деякі з них, як і частки англійської мови, можуть бути фонетично та графічно ідентичними до іншого класу слів, а саме вигуків. Найбільш розповсюдженим є приклад слова 啊 а.

啊? 你说什么呢? А? Nǐ shuō shénme ne? – А? *Що ти таке говориш?*

你在说什么啊? Nǐ zài shuō shénme a? – *Ти що таке говориш?*

У першому випадку 啊 а є вигуком, а в другому – кінцевою часткою. Попри схожі синтаксичні функції (надання емоційного забарвлення та суб'єктивності) і повну омофонічність і омографічність, позиція в реченні становить принципову різницю цих двох класів слів. Саме цей фактор є вирішальним в ідентифікації будь-якої китайської частини мови, тому при розгляді модальних часток неможливо уникнути синтаксичного аспекту. Досліджуючи його, вчені сходяться у думці, що частка не є незалежним членом речення. Натомість вона виконує певні “комунікативно-семантичні функції” (Дорошенко, 2017, с. 22). Як влучно зауважує

Ян Юнчжун (2013), ще однією функцією модальної частки може бути утворення з розповідного речення іншого типу.

Незважаючи на те, що частки європейських мов мають свої особливості, їх функціонування в реченні залишається більш-менш схожим. Натомість частки в азійських мовах, зокрема в китайській, мають зовсім інші синтаксичні характеристики.

Китайські кінцеві частки вимовляються невід'ємно від решти речення нейтральним тоном, не виділяються інтонацією чи паузою (Сімпсон, 2014). Вони можуть стояти після будь-яких частин мови, проте усі частки мають кінцеву позицію в реченні та надають йому схоже забарвлення. Якщо в кінці речення стоїть декілька модальних часток, то їх порядок завжди буде фіксованим (Ян Юнчжун, 2013). Наприклад, якщо порушити даний порядок часток – 的 了 啊 de le a – речення буде вважатися граматично неправильним (Фан Хунмей, Хенгевельд, 2022).

Фіксований порядок часток зумовлюється тим, що партикули можуть виражати різний ступінь суб'єктивності у висловлюванні. Чим більше висловлювання є суб'єктивним, тобто чим більше воно виражає точку зору чи емоції мовця, тим менше модальна частка буде залежати від основного речення. Натомість частки, які є частинами певних мовних конструкцій, мають вищий ступінь об'єктивності (Пан, 2021).

За К. Лепадат (2017), найбільш вивченими модальними частками китайської мови є 的 de, 了 le, 吗 ma, 吧 ba, 呢 ne, 啊 a. Проте 的 de і 了 le найчастіше за все виконують функції, що знаходяться поза межами модальності: 的 de позначає номінальне визначення, а 了 le функціонує як аспектна частка для позначення завершення певної дії.

Частка ma має два варіанти написання: 吗 ma і 嘛 ma. Перший варіант фонетично вимовляється трохи вищим тоном, ніж другий. 吗 ma слугує для утворення загального питання, а 嘛 ma – для риторичного. 嘛 ma також використовується для підкреслення важливої інформації. Отже, на відміну від 吗 ma, 嘛 ma є факультативною ознакою речення, що прямо відповідає поняттю саме модальної

частки (Фан Хунмей, Хенгевельд, 2021). К. Лепадат (2017) відносить до 嘛 та функції окличності та стверджувальності. Крім того, важливою характеристикою цієї частки є вираження ввічливості шляхом озвучення суспільно визнаної інформації або надійного джерела доказів. Це допомагає співрозмовникам зберегти обличчя один одного.

Модальна частка 吧 ba може використовуватися у всіх типах речень китайської мови. Найвідоміший її вжиток – в імперативних висловлюваннях. Ця кінцева частка також наявна при високій впевненості мовця у сказаному. Якщо 吧 ba присутня у висловлюванні, яке містить і інші модальні частки, то вона буде оформлювати усе речення і займати кінцеву позицію у ньому (Фан Хунмей, Хенгевельд, 2021).

Кінцева частка 呢 ne за Фан Хунмеєм і К. Хенгевельдом (2021), у розповідних реченнях висвітлює той факт, що передана мовцем інформація суперечить вже наявному припущенню. Крім того, наявність 呢 ne в кінці спеціальних питань означає, що шанси на негативну або позитивну відповідь є рівними. Ця модальна частка також може зустрітися у риторичних запитаннях або припущеннях, що стосуються нереальних подій. На думку Ю. Любимової (2019), 呢 ne привертає увагу співрозмовника до певної інформації, яку він очікує або підкреслює її правдивість. Використання даної кінцевої частки у середині висловлювання при оформленні комою на письмі та паузою в усному мовленні означає наявність певного сумніву мовця або бажання пояснити щось своєму співрозмовнику. 呢 ne також може використовуватися поза межами модальності, наприклад, для підкреслення того, що дія відбувається прямо зараз, проте її вжиток як модальної частки є більш розповсюдженим.

Кінцева частка 啊 a є найбільш розповсюдженою серед носіїв китайської мови. Фан Хунмей і К. Хенгевельд (2021) зазначають, що вона слугує для пом'якшення будь-якого виду висловлювання, робить його більш дружнім до співрозмовника. Ван Їнсянь (2018) додає, що в кінці питального висловлювання модальна частка 啊 a може позначати здивування від почутої від співрозмовника інформації або сумнів у ній мовця.

Частку 哦 о також часто можна почути з вуст китайців. Фан Хунмей і К. Хенгевельд (2021) влучно пояснюють її функцію як частки, яка наголошує на важливості певної інформації, озвученій мовцем.

Висновки до Розділу 1

Модальність – це функціонально-семантична категорія, яка передбачає вираження мовцем власних суджень та оцінок щодо об'єктивної дійсності. Модальність ділиться на об'єктивну та суб'єктивну.

Об'єктивна модальність наявна у кожному висловленні та виражає можливий, дійсний або необхідний зв'язок із певною реальною або уявною дійсністю. Суб'єктивна модальність є факультативною ознакою висловлювання, тому часто називається вторинною, бо містить більш емоційні, іноді навіть ірраціональні реакції мовця на навколишню дійсність, але засоби її вираження є більш різноманітними.

Філософське походження модальності робить його дотичним до поняття модусу, яке передбачає набуття розумовими процесами мовця письмової або усної форми. Однією з категорій модусу є модальність, а отже модус – це більш широке поняття. Модальність у межах категорії модусу відповідає визначенню об'єктивною модальності, а поза ними – суб'єктивної.

Будь-яка мова має власні, часто унікальні фонетичні, граматичні та лексичні характеристики. Це зумовлює надзвичайне різноманіття засобів вираження модальності у світі. Якщо у межах європейських мов ці засоби є більш-менш подібними через схожі лексичні та граматичні особливості, то в сучасній китайській мові модальність і її реалізація має самобутні риси, які непритаманні мовам Заходу.

Частка як службова частина мови тісно пов'язана з поняттям суб'єктивної модальності, адже властива розмовному, часто емоційному мовленню. Проте вчені й досі не мають одностайної думки щодо того, чи всі частки можна назвати модальними. У сучасній китайській мові поняття модальності нечітко окреслене, а модальні частки більше прийнято називати “кінцевими”, виходячи з їх позиції у реченні, а не з їх функцій. Основними кінцевими модальними частками китайської мови є 啊 a, 呢 ne, 吧 ba, 嘛 ma, 哦 o.

РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Фінальні партикули, за допомогою яких виражається категорія модальності, притаманні розмовному, неформальному стилю мовлення. Саме тому надані нами приклади – це думки персонажів роману або їх репліки у неформальній атмосфері: дружній або сімейній.

2.1. Частка 哦 о як засіб реалізації модальності.

2.1.1. Підкреслення суб'єктивної оцінки.

“你好厉害哦，知道那么多。”陶玲一脸崇拜。“Nǐ hǎo lìhài o, zhīdào nàme duō.” Táo Líng yī liǎn chóngbài. – “*Ти така крута, так багато знаєш*”, – обличчя Тао Лін виражало захоплення.

Дівчина виказує захоплення своєю подругою, що підтверджує додатковий опис емоції на обличчі героїні. Також надає аргумент на користь своєї думки в наступній частині висловлювання.

Другий приклад не є настільки цільним за своїм змістом, як попередній, проте та частина висловлювання, яка оформлюється часткою 哦 о, має ідентичну структуру:

“没有啦，我们去吃早餐啦，快饿死了，你好罗嗦哦。”“Méiyǒu la, wǒmen qù chī zǎocān la, kuài è sǐ le, nǐ hǎo luōsuo o.” – “*Ні, ходімо поснідати, я помираю з голоду, ти такий зануда*”.

Героїня жартома відповідає на повідомлення від героя, у якому він спитав її, чи вона вже встигла поїсти зранку. Називаючи його занудою, дівчина насправді не має це на увазі, а хоче лише трохи подразнити хлопця.

Третій приклад відрізняється від попередніх тим, що мовець ділиться думкою не про співрозмовника, а про іншу людину, яка не є учасником розмови:

“小伙子，你的小女朋友很可爱哦。”旁边也是来送人的老太太说。
“Xiǎohuǒzi, nǐ de xiǎo nǚpéngyǒu hěn kě'ài o.” Pángbiān yě shì lái sòng rén de lǎo tài tai

shuō. – “Молодий чоловіче, ваша маленька дівчина дуже мила”, – сказала літня жінка поруч з ним, яка також прийшла когось провести.

2.1.2. Передача нової важливої інформації.

Мовець наголошує на важливості виконання співрозмовником певної дії:

“你要保护好你的脸哦，毁容了我就不要你了。” “Nǐ yào bǎohù hǎo nǐ de liǎn o, huǐróng le wǒ jiù bù yào nǐ le.” – “*Ти маєш берегти своє обличчя, спотвориш його – і більше не будеш мені потрібен.*”

Хоч висловлення героїні має радше жартівливу форму, дівчина наголошує на важливості для героя “берегти обличчя”, адже пояснює наслідки невиконання цієї дії у другій частині речення. Отже, в цьому прикладі частка 哦 о оформлює усю репліку перед нею.

“你每天都要发短信给我哦。” 周筱在跳上车前还抓着赵泛舟的手叮咛。“Nǐ měitiān dōu yào fā duǎnxìn gěi wǒ o.” Zhōu Xiǎo zài tiào shàng chē qián hái zhuā zhe Zhào Fànzhōu de shǒu dīngníng. – “*Пиши мені щодня*”, – Чжоу Сяо смикнула руку Чжао Фаньчжоу перед тим, як сісти в машину.

Героїня та герой певний час будуть перебувати на відстані, тому їм важливо буде підтримувати контакт у соціальних мережах, на чому і наголошує Чжоу Сяо.

Якщо перші два приклади виражали побажання мовця, які співрозмовник має виконувати стабільно у майбутньому, то наступний ілюструє прохання, яке співрозмовник має виконати прямо зараз:

拍拍他的脸，又啵了他一口，说：“去睡了哦。” Pāipāi tā de liǎn, yòu bō le tā yī kǒu, shuō: “Qù shuì le o.” – *Вона погладила його по обличчю, дала йому зробити ще один ковток і сказала: “Іди спати”.*

У наступних прикладах частка 哦 о вживається у висловлюваннях, у яких мовець попереджає або повідомляє співрозмовника про дію, яку збирається зробити сам у найближчому майбутньому:

“我们上车了哦。” 周筱挥挥手，“你们先回去吧，我送他到机场就回家。” “Wǒmen shàng chē le ó.” Zhōu Xiǎo huī huīshǒu, “Nǐmen xiān huíqù ba, wǒ sòng tā dào

jīchǎng jiù huí jiā.” –“Ми сідаємо в машину, – Чжоу Сяо помахала рукою. – Повертайтеся, я проводжу його до аеропорту та приїду додому.”

Героїня цією реплікою одночасно прощається ненадовго з своїми батьками і привертає увагу, щоб проінформувати їх щодо своїх подальших дій у той же день.

他叹了口气，敲敲她紧闭的房门：“周筱，我进去了哦？” Tā tàn le kǒuqì, qiāoqiāo tā jìn bì de fáng mén: “Zhōu Xiǎo, wǒ jìnqù le ó?” – Він зітхнув і постукав у її зачинені двері: “Чжоу Сяо, я заходжу, гаразд?”

Герой попереджує героїню, що він зайде у кімнату, у якій вона зачинилася, прямо зараз.

回完了妈妈的话之后周筱赶紧跟赵泛舟说：“挂了哦，拜拜。” Huíwán le māma de huà zhīhòu Zhōu Xiǎo gǎnjǐn gēn Zhào Fànzhōu shuō: “Guà le o, bàibai.” – Відповівши матері, Чжоу Сяо поспішно сказала Чжао Фаньчжоу: “Кладу трубку, бувай”.

Героїня попереджає героя, що збирається завершити розмову, що вона і робить одразу ж після своєї репліки.

Додаткове забарвлення, яке привносить частка 哦 о у висловлювання, втрачається при перекладі принаймні на українську мову. Ані фонетично, ані графічно не існує відповідника даному явищу. Тому розглядати цю частку треба лише у межах висловлювання, здійсненого китайською мовою. Загалом 哦 о додає дружності та теплоти у висловлювання, які передають певну інформацію.

2.2. Частка 吧 ba як засіб реалізації модальності.

2.2.1. Пропозиція, прохання, порада.

Частка 吧 ba відома навіть початківцям у вивченні китайської мови. Найперше значення, яке зустрічається у діалогах з навчальних посібників – це пропозиція:

“小鹿，陪我去逛街吧。” “Xiǎo Lù, péi wǒ qù guàngjiē ba.” – “Сяо Лу, ходімо разом погуляємо.”

“亚斯，请我吃饭吧。” “Yàsī, qǐng wǒ chīfàn ba.” – *“Яси, запроси мене на обід.”*

Героїні немає чим зайнятися протягом певного періоду часу, тому вона по черзі пропонує друзям спільні активності. Імперативний характер цих висловлювань в оригіналі та перекладі є доволі м'яким.

“周筱，我们聊聊吧。” “Zhōu Xiǎo, wǒmen liáoliao ba.” – *“Чжоу Сяо, давай поговоримо.”*

Герой пропонує героїні поговорити. У контексті цієї мовної ситуації частку 吧 ba можна розглядати як спосіб вираження прохання до співрозмовника.

“你解释吧，说服我。” “Nǐ jiěshì ba, shuōfú wǒ.” – *“Давай, поясни, переконай мене.”*

Це висловлювання характеризується високим ступенем емоційності та імперативності по відношенню до співрозмовника, що підтверджує відсутність частки 吧 ba у другій його частині.

Пропозиції у наданих вище прикладах були спрямовані на спонукання співрозмовника до дій, які очікує від нього мовець. Натомість наступне висловлення містить пропозицію мовця виконати певні дії, у яких співрозмовник також зацікавлений:

“我来擦碗吧。” 赵泛舟不知道什么时候出现在厨房里的。“Wǒ lái cā wǎn ba.” Zhào Fànzhōu bù zhīdào shénme shíhòu chūxiàn zài chúfáng lǐ de. – *“Давай я помю посуд,” – Чжао Фаньчжоу з'явився на кухні незрозуміло коли.*

Герой пропонує допомогу у виконанні хатніх справ.

Наступні два приклади ілюструють пропозицію, яка має характер поради:

“那你喝点热水吧，可能会好点。” “Nà nǐ hē diǎn rè shuǐ ba, kěnéng huì hǎo diǎn.” – *“Тоді випий гарячої води, може, стане краще.”*

Героїня радить герою випити гарячої води, аргументуючи це позитивним впливом на його самопочуття.

“放心吧，他要敢对我怎么样，我就让他……” “Fàngxīn ba, tā yào gǎn duì wǒ zěnmeyàng, wǒ jiù ràng tā……” – *“Не хвилюйся, якщо він посміє так зі мною вчинити, то я одразу його...”*

Героїня радить герою не хвилюватися за неї, адже вона може за себе постояти.

На відміну від пропозицій, висловлювання мовцем поради не вимагає від співрозмовника вербальної відповіді.

Проаналізувавши надані вище приклади, ми можемо побачити, що пропозиція, порада і прохання, відтінок яких надає висловлюванням частка 吧 ba при перекладі передаються наказовою формою дієслова або наказовою часткою.

2.2.2. Риторичність і впевненість.

旁边的室友忍不住翻了白眼，“一路上你都在骂，差不多了吧？” Pángbiān de shìyǒu rěn bù zhù fān le bái yǎn, “Yī lù shàng nǐ dōu zài mà, chà bù duō le ba?” – *Сусідка по кімнаті не втрималася і закотила очі: “Ти всю дорогу лаялася, чи не так?”*

Співрозмовниця дівчини має звичку лаятися, про що авторка роману згадує на початку твору. Саме тому, запитуючи її, сусідка вже заздалегідь знає, що відповідь подруги скоріш за все буде ствердною. Отже, 吧 ba може замінити питальну частку 吗 ma, якщо запитання є риторичним.

周筱特冷静地跟她讲了个故事：“你知道我们附近有家医院吧？” “知道啊，怎么了？” Zhōu Xiǎo tè lěngjìng de gēn tā jiǎng le gè gùshì: “Nǐ zhīdào wǒmen fùjìn yǒu jiā yīyuàn ba?” “Zhīdào a, zěnmeyàng?” – *Чжоу Сяо спокійно розповіла їй історію: “Ти ж знаєш, що неподалік від нас є лікарня?” “Знаю, а що?”*

Героїня використовує риторичне запитання, щоб почати свою розповідь. Вона прекрасно розуміє, що подруга знає цю лікарню, тому питає лише для того, аби позначити, що цей заклад якимось чином буде фігурувати в її історії.

“不是吧？” 她有没有听错啊？这个是那个冷冰冰的赵泛舟吗？ “Bù shì ba?” Tā yǒu méiyǒu tīng cuò a? Zhè ge shì nà ge lěngbīngbīng de Zhào Fànzhōu ma? – *“Не може бути!” Їй не почулося? Це той самий холодний Чжао Фаньчжоу?*

Героїня не може повірити в дійсність того, що відбувається, а саме у кардинальну зміну у звичній поведінці героя. Проте, вона бачить це на власні очі, тому її запитання також має риторичний характер.

Наступні два приклади – це діалогічне мовлення, у яких частка 吧 ba надає різного забарвлення двом реплікам. Перший мовець ставить запитання, щоб пересвідчитись у своєму переконанні, а другий ствердно відповідає на нього з низьким ступенем сумніву:

“妈，爸不会骂他吧？” “应该不会吧。” “Mā, bà bù huì mà tā ba?” “Yīnggāi bù huì ba.” – *“Мамо, тато ж не буде його сварити?” “Напевно ні”.*

蔡亚斯问：“你不会感冒了吧？” “没吧，应该是有人在想我了，呵呵。” Cài Yàsī wèn: “Nǐ bù huì gǎnmào le ba?” “Méi ba, yīnggāi shì yǒurén zài xiǎng wǒ le, hēhē.” – *Цай Яси спитав: “Ти ж не захворіла?” “Та ні, напевно хтось сумує за мною, ха-ха”.*

Риторичність запитання та невеличка невпевненість у відповіді при перекладі передаються часткою “ж” і прислівником “напевно”.

В останньому прикладі з цього блоку частка 吧 ba оформлює риторичне припущення:

“要啊，你累了吧，我们还是打的回去好了。” “Yào a, nǐ lèi le ba, wǒmen hái shì dǎ de huíqù hǎo le.” – *“Треба, ти напевно втомився, краще візьмемо таксі.”*

Героїня зустрічає героя в аеропорту і висловлює свою думку, яка скоріше за все відповідає дійсності, на що при перекладі вказує прислівник “напевно”.

Частка 吧 ba дуже рано починає входити у постійний вжиток вивчаючих китайську мову, адже значення, яке вона привносить, має перекладацький відповідник у багатьох мовах.

2.3. Частка 啊 а як засіб реалізації модальності.

2.3.1. Роздратованість.

“喂，你干嘛不理我啊？” “Wèi, nǐ gàn ma bù lǐ wǒ a?” – *“Гей, ти чого ігноруєш мене?”*

Героїня явно обурена поведінкою героя.

“你凭什么火啊？” “Nǐ píng shénme huǒ a?” – *“Ти чого такий злий?”*

Героїня не розуміє причину занадто емоційної поведінки свого співрозмовника.

这人怎么这么喜欢聊啊？烦死了，这么喜欢聊不会去当陪聊的啊！ Zhè rén zěnmē zhènmē xǐhuān liáo a? Fán sǐ le, zhènmē xǐhuān liáo bù huì qù dāng péi liáo de a! – *Чому ця людина так любить балакати? Це так дратує, якщо ти такий балакучий, то тобі ніколи не стати гарним співрозмовником!*

Героїню обурює поведінка іншого персонажа і вона подумки виплескує свої емоції та думки щодо цієї ситуації.

“啊！你怎么咬人啊？” “A! Nǐ zěnmē yǎo rén a?” – *“Ай! Ти чого кусаєшся?”*

Героїня скрикує від несподіванки та болю, спричиненого укусом.

“我不好意思说出来给大家听啊” “Wǒ bù hǎo yìsi shuō chūlái gěi dàjiā tīng a” – *“Мені ніяково розповідати про це при всіх”*

Героїні не подобається незручна ситуація, у якій вона опинилася.

2.3.2. Підкреслення запитальності.

Частка 啊 а в кінці емоційно нейтральних спеціальних запитань (які не потребують після себе питальної частки 吗 ma), що були поставлені у неформальній атмосфері:

“你想去哪里啊？” “Nǐ xiǎng qù nǎlǐ a?” – *“Куди ти хочеш піти?”*

“知道啦，对了，你什么时候回国啊？” “Zhīdào la, duì le, nǐ shénme shíhòu huíguó a?” – *“Зрозуміла, до речі, ти коли повертаєшся?”*

“你是谁啊？”她还在梦中。“Nǐ shì shéi a?” Tā hái zài mèng zhōng. – “*Tu хто такий?*” – вона ще була сонна.

Наступні два висловлювання не є запитаннями, проте наштовхують на певні міркування:

“可是他说不定有什么苦衷啊。” “Kěshì tā shuō bu dìng yǒu shénme kǔzhōng a.” – “*Але, можливо, у нього виникли якісь труднощі*”

Героїня знаходиться у роздумах щодо пояснення поведінки іншого персонажа.

但是，就是过不了心里那道坎啊，半年的不闻不问啊，有多少人能忍受？
Dànshì, jiùshì guò bu liào xīn lǐ nà dào kǎn a, bàn nián de bù wén bù wèn a, yǒu duōshǎo rén néng rěnshòu? – *Але я просто не можу подолати цю перешкоду в серці, півроку ні слуху, ні духу, хто таке зможе витримати?*

Героїня не може визначитися, чи пробачити героя за його вчинок.

2.3.3. Ентузіазм.

“怎么？不祝我幸福啊？”周筱一脸调皮，心里爽翻了。“Zěnmē? Bù zhù wǒ xìngfú a?” Zhōu Xiǎo yī liǎn tiáopí, xīn lǐ shuǎng fān le. – “*Ти що, не бажаєш мені щастя?*” На обличчі Чжоу Сяо був пустотливий вираз, її серце раділо.

У другій частині речення додатковий опис дозволяє нам зрозуміти, що дівчина знаходиться у піднесеному стані.

“怎么会？她多漂亮啊，我不介意来个混血孙子，那多可爱啊。” “Zěnmē huì? Tā duō piàoliang a, wǒ bù jièyì lái gè hùnxuè sūnzi, nà duō kě'ài a.” – “*Як так можна? Вона така гарна, і я був би не проти мати онука-напівкровку, це так мило.*”

Жінка захоплюється дитиною, яку вона щойно побачила.

2.3.4. Звертання.

Звертання також може оформлюватися часткою 啊 а для паузи та привернення уваги співрозмовника:

“小舟啊，不用你帮忙，去喝茶吃水果，这里让她做就好了。” “Xiǎo Zhōu a, bù yòng nǐ bāngmáng, qù hē chá chī shuǐguǒ, zhèlǐ ràng tā zuò jiù hǎo le.” – “Сяо Чжоу, мені не потрібна твоя допомога, іди пити чай і їсти фрукти, хай краще вона це зробить.”

电话里有一个男声不知道在说什么，只听见张姐说：“哦，来了……周筱啊，我挂了，我老公鸡汤熬好了，我要去喝了，拜拜。” Diànhuà lǐ yǒu yī ge nánshēng bù zhīdào zài shuō shénme, zhǐ tīngjiàn Zhāng jiě shuō: “Ó, lái le……Zhōu Xiǎo a, wǒ guà le, wǒ lǎogōng jītāng áo hǎo le, wǒ yào qù hē le, bàibai.” – По телефону почувся чоловічий голос, який щось говорив, але вона лише почула, як сестра Чжан сказала: “О, іду… Чжоу Сяо, кладу трубку, мій чоловік приготував курячий суп, піду їсти, бувай.”

Отже, частка 啊 а може оформлювати велику кількість різноманітних неформальних висловлювань. Це явище в українській мові не має лексичного відповідника і може передаватися лише інтонаційно.

2.4. Частка 嘛 та як засіб реалізації модальності.

2.4.1. Очевидність.

果然，就说他很会说服人嘛。 Guǒrán, jiù shuō tā hěn huì shuōfú rén ma. – “Звичайно, я ж казав, він дуже добре вміє переконувати людей.”

Герой вдруге озвучує факт, про який співрозмовник раніше вже чув.

“说不定真的是嘛。” “Shuō bu dìng zhēn de shì ma.” – “Можливо все ж таки дійсно так воно і є.”

Героїня починає вірити у певний факт після того, як отримала його підтвердження.

2.4.2. Пауза.

“好嘛，对不起啦，我迟到了，你不要生气。” “Hǎo ma, duìbùqǐ la, wǒ chídào le, nǐ bùyào shēngqì.” – “Ну добре, вибач, я запізнилася, не злись.”

Героїня прийняла той факт, що вона була не права, тому звертає увагу співрозмовника задля того, щоб все ж таки вибачитися перед ним.

“等等嘛。”她扯住他的袖子。“Děngdeng ma.” Tā chě zhù tā de xiùzi. – *“Почекай”, – вона схопила його за рукав.*

Героїні ще є, що сказати хлопцю, тому вона просить його не йти, а вислухати її. 赵泛舟瞥了他一眼，“不错嘛，还有心情开玩笑。”Zhào Fànzhōu piē le tā yīyǎn, “Bùcuò ma, hái yǒu xīnqíng kāi wánxiào.” – *Чжао Фаньчжоу глянув на нього: “Непогано, ще маєш настрій жартувати.”*

Спочатку мовець дає оцінку, а трохи згодом її аргументує.

2.4.3. Прохання.

“你等我回去 check 一下我的银行卡里有多少钱再说嘛。”“Nǐ děng wǒ huíqù check yīxià wǒ de yínhángkǎ lǐ yǒu duōshǎo qián zài shuō ma.” – *“Почекай, я зараз сходжу перевірю скільки залишилося грошей на картці, і потім поговоримо.”*

Герой сподівається продовжити розмову після того, як повернеться.

“你帮我贴嘛。”周筱把手举到他面前，很委屈地说。“Nǐ bāng wǒ tiē ma.” Zhōu Xiǎo bǎshǒu jǔ dào tā miànqián, hěn wěiqu de shuō. – *“Допоможі мені наклеїти”, – ображено сказала Чжоу Сяо, піднявши перед ним руку.*

Героїня очікує, що співрозмовник допоможе їй наклеїти пластир, адже не хоче робити це сама.

“对不起嘛~~~”虽然不知道他在气什么，但是先道歉总是没错的。“Duìbùqǐ ma ~~~” Suīrán bù zhīdào tā zài qì shénme, dànshì xiān dàoqiàn zǒng shì méi cuò de. – *“Вибач...” Хоча він не знав, чому розгнівався, завжди було правильно вибачитися першим.*

Герой сподівається на його пробачення співрозмовником.

“干嘛啊，快说，我看电视剧呢。每次你找我都没好事。”“不要这么说嘛……”“Gàn ma a, kuài shuō, wǒ kàn diànshìjù ne. Měi cì nǐ zhǎo wǒ dū méi hǎoshì.» «Bù yào zhème shuō ma.....» – *“Що таке? Кажу швидше, я серіал дивлюся. Кожен раз, коли ти мені дзвониш, у тебе стається щось погане.” “Не кажи так...”*

Співрозмовниця хоче, аби героїня не говорила таких слів.

我这次一定得搬出去住，反正你隔壁还有一个房间没租出去，你帮我去跟房东讲嘛，我会付房租的。 Wǒ zhè cì yīdìng de bān chūqù zhù, fǎnzhèng nǐ gébì hái yǒu yī ge fángjiān méi zū chūqù, nǐ bāng wǒ qù gēn fángdōng jiǎng ma, wǒ huì fù fángzū de. – *Цього разу я повинен виїхати. У будь-якому випадку, поруч з твоєю ще є кімната, яку не здали. Якщо допоможеш мені поговорити з власником, то я заплачу орендну плату.*

За оплату оренди герой просить співрозмовника допомогти поговорити з власником.

“妈，我可不可以不要去？我昨天晚上才回来，好累，想休息一下嘛。”周筱只得对妈妈撒娇。“Mā, wǒ kě bù kěyǐ bù yào qù? Wǒ zuótiān wǎnshàng cái huílái, hǎo lèi, xiǎng xiūxi yīxià ma.” Zhōu Xiǎo zhǐde duì māmā sājiāo. – *“Мамо, чи можу я не йти? Я повернувся тільки вчора ввечері, дуже втомилася, хочу відпочити”, – Чжоу Сяо тільки з матір’ю могла поводитися як дитина.*

Героїня просить у матері дозволу на те, щоб залишитися вдома.

2.5. Частка 呢 ne як засіб реалізації модальності.

Значення 呢 ne як модальної частки – це риторичне забарвлення.

奇怪，不是中国人在迷韩剧吗，怎么会是韩国人爱学中文呢？ Qíguài, bù shì zhōngguó rén zài mí hánjù ma, zěnmé huì shì hánguó rén ài xué zhōngwén ne? – *“Дивно, це ж китайці обожнюють дивитися корейські дорами, як корейці можуть захоплюватися вивченням китайської?”*

Героїня виражає нерозуміння цього парадоксу через риторичне запитання.

“都不要吵了，快睡觉，明天还有课呢。”室长试图打圆场。“Dōu bù yào chǎo le, kuài shuìjiào, míngtiān hái yǒu kè ne.” Shìzhǎng shìtú dǎyuánchǎng. – *“Припиніть сваритися, лягайте спати, завтра ще пари”, – намагалася згладити ситуацію головна по кімнаті.*

Героїня озвучує загальновідому інформацію, аби наголосити на тому, щоб сусідки дотримувалися дисципліни.

她为什么要经历这种怪怪的故事呢？ Tā wèishéme yào jīnglì zhè zhǒng guàiguai de gùshì ne? – *І чому вона має переживати таку дивну історію?*

Героїня виражає незадоволеність таким станом речей.

对哦，她怎么没想到问谢逸星呢。 Duì o, tā zěnméi méi xiǎngdào wèn Xiè Yìxīng ne. – *Точно, і чому вона не подумала запитати Се Ісіна?*

Героїня не може збагнути, як ця ідея не могла прийти їй в голову раніше.

她还只是个孩子啊！为什么要经历这一切呢？ Tā hái zhǐ shì gè hái zi a! Wèishéme yào jīnglì zhè yīqiè ne? – *Вона ще дитина! Чому вона має через це все проходити?*

Героїня не розуміє, чому доля так жорстоко обійшлася з її подругою.

Висновки до Розділу 2

Усі модальні частки, функції яких було проілюстровано в цьому розділі, є лексичними засобами вираження суб'єктивної модальності. Вони надають висловленню додаткового відтінку відповідно до контексту мовленнєвої ситуації. На факультативність наявності цієї частини мови також вказує відсутність граматичного зв'язку модальних часток із іншими елементами висловлювання.

Межа між деякими функціями часток є надзвичайно тонкою. Наприклад, прохання може виражатися за допомогою як частки 吧 ba, так і 嘛 ma, де перша має трохи вищий ступінь імперативності.

Найбільш зрозумілими та звичними для носія української мови є функції часток 吧 ba і 呢 ne, які при перекладі відображаються іншими лексичними або граматичними засобами. Натомість сенс, який привносять інші модальні частки у китайське висловлювання, часто не має вербальних засобів вираження в українській мові.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є більш чітке та доповнене окреслення функцій вже розглянутих нами модальних партикул сучасної китайської мови, закономірності використання менш розповсюджених часток та пошук найбільш влучних відповідників для їх перекладу на інші мови.

ВИСНОВКИ

1) Модальність – це обширне поняття, що має давню історію. Без нього не існувало би мовлення як засобу міжособистісного спілкування та вираження людських думок і почуттів. Модальність поділяють на об’єктивну (первинну) і суб’єктивну (вторинну), де перша є обов’язковим компонентом висловлювання, а друга – факультативним. Об’єктивна модальність пов’язує висловлення з реальною або уявною дійсністю та ступенем бажаності чи можливості здійснення мовцем певної дії. Суб’єктивна модальність є відображенням дійсності крізь призму почуттів мовця та його власного ставлення до певної ситуації. Різноманіття мов у світі та їх особливостей породжує велику кількість засобів реалізації категорії модальності, які можуть бути фонетичними, лексичними, граматичними або лексико-граматичними.

2) Частка є короткою, позбавленою власної семантики службовою частиною мови. Вона є лексичним засобом вираження суб’єктивної модальності, адже слугує лише для надання певного смислового відтінку самотійному висловленню. Ужиток часток під час усного спілкування є індикатором високого рівня володіння мовою іноземцями. Кількість досліджень і ступінь вивченості частки як явища різняться від мови до мови. Крім того, багатофункціональність деяких часток ускладнює поділ цієї частини мови на розряди.

3) Частина мови, яка в українському китаєзнавстві називається модальною часткою, є складовою поняття “кінцева частка”, яке є більш розповсюдженим у світі. Це явище існує не тільки в китайській, а також в інших східно-азійських мовах, проте їх спільні риси є достатньо поверхневими: розташування в кінці речення, нейтральний тон і моносилабічність. У сучасній китайській мові існують труднощі при поділі кінцевих часток на модальні і немодальні, адже категорія модальності у цій мові не є чітко окресленою. Як і в інших мовах світу, кінцеві частки не мають самотійного значення і функціонують у якості комунікативної одиниці для додавання певного семантичного відтінку реченню.

4) Основними модальними частками сучасної китайської мови є 啊 a, 哦 o, 嘛 ma, 吧 ba, 呢 ne. Частки, які найбільш притаманні емоційному неформальному

спілкуванню – це 啊 a і 哦 o. Частка 啊 a допомагає виразити як позитивні, так і негативні почуття та оцінки мовця, а також підкреслити спеціальне запитання. Частка 哦 o слугує для акцентування на певній інформації, яку хоче передати мовець співрозмовнику. Ці дві частки найбільше серед усіх тяжіють до суб'єктивної модальності, адже жодним чином не змінюють зміст висловлення, а лише підкреслюють певні моменти. При перекладі українською вони не мають жодного відповідника. Частки 嘛 ma, 吧 ba, 呢 ne натомість більш близькі для розуміння носію української мови. Частка 嘛 ma допомагає виразити очевидність висловлювання, а також підкреслює певне прохання. Однією з основних функцій частки 吧 ba також є передача відтінку пропозиції, проте з більш імперативним забарвленням. Частки 吧 ba і 呢 ne можуть зробити висловлювання риторичним. Частка 吧 ba більше присутня у ствердженнях і запереченнях, у той час як 呢 ne – у запитаннях.

АНОТАЦІЯ

本研究致力于界定现代汉语语气词的功能特征，以此作为在赵乾乾的现代汉语小说“舟而复始”素材上实施情态范畴的手段。在研究过程中，确定了情态的概念及其类型，确定了助词在一般语言学中的位置，表征了东亚语言中句末助词的概念，以及助词的作用揭示了现代汉语的主要语气词。情态是一个复杂的多方面类别，用于传达说话者对真实或想象的现实的态度。它分为客观的和主观的，其中第一个是陈述的强制性组成部分，第二个是可选的。世界上语言的多样性及其特点导致了情态范畴的大量实施手段，可以是语音的、词汇的、语法的或词汇语法的。粒子是语音的短功能部分，没有自己的语义。现代汉语的语气词是其他东亚语言所固有的更广泛的“句末助词”概念的组成部分。现代汉语的主要语气词是“啊”，“哦”，“嘛”，“吧”，“呢”。“啊”有助于表达对说话者的正面和负面的感受和评价，以及强调一个特殊的问题。“哦”用于强调说话者想要传达给对话者的某些信息。“嘛”有助于表达陈述的明显性，也强调某种要求。“吧”的主要功能之一也是传达提议的语气，但带有更命令的色彩。“吧”和“呢”可以使语句具有修辞性。“吧”更多出现在肯定和否定中，而“呢”则出现在疑问句中。

关键词：情态，语气，句末助词，语气词

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вільчинська Т. П., Вільчинський О. К. (2021). Частка як засіб формування комунікативних типів речення у творчості В. Шовкошитного. *Збірник наукових праць SCIENTIA*, 3, 79-84.
2. Гончарук О. В. Дикан О. В. (2020). Модальні частки у процесі вивчення української мови як іноземної: прагматичний підхід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 4, 28-33.
3. Гончарук О.В., Дикан О.В. (2022) Функціональні типи модальності: їх диференціація та реалізація в комунікативно-прагматичній організації висловлень. *Закарпатські філологічні студії*, 21 (1), 26-32.
4. Гришина О. Д., Статкевич Л. П. (2020). Способи вираження модальності в англійській та українській мовах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні комунікації*, 4, 40–46.
5. Джочка І. Ф. (2014). Терміни на позначення різних груп часток в українській мові: проблема неоднозначного трактування. *Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Філологія*, 42–43, 190–196.
6. Дорошенко М. І. (2017). Синтаксичні функції часток у сучасній українській мові. *Південний архів. Філологічні науки*, 70, 20-23.
7. Доценко О. Л. (2006). Семантико-прагматичний синтаксис: особливості вираження модальності: Монографія. К.: Міленіум.
8. Любимова Ю. С. (2015). Засоби і способи вираження категорії модальності в сучасній китайській мові. *Одеський лінгвістичний вісник*, 5 (1), 87-90.
9. Любимова Ю. С. (2016). Засоби і способи реалізації модальності можливості в сучасній китайській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 1 (83), 72-78.
10. Любимова Ю. С. (2019). Модальна частка 呢 у сучасній китайській мові: функціонально-семантичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*, 7(2), 66-70.
11. Малихін О. В., Андреевкова В. О. (2018). Концептуальні підходи до визначення поняття модальності у лінгвістиці. *Молодий вчений*, 10(1), 201-203.
12. Ніка О. І. (2011). Теорія модусу в сучасній лінгвістиці. *Українська мова*, 2, 19-29.

13. Помазан О. С., Ковтун О. В. (2016). Засоби вираження модальності в сучасній англійській мові. *Вісник СНТ*, 8, 38-142.
14. Різванли Н. С. (2022). Засоби вираження модальності в англомовному науковому дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 56, 127-130.
15. Степаненко М. І., Педченко С. О. (2019). Семантика і функціонування модальних часток у сучасній українській літературній мові: Монографія. Полтава: ПП «Астроя».
16. Телеки М. М. (2014). Суб'єктивна модальність висловлення у писемній комунікації. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*, 4, 82-89.
17. Умрихіна Л. В. (2016). Категорія модальності в контексті лінгвістичних досліджень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 21 (1), 72-74.
18. Усенко, Ю. О. (2020). Модальність як функціонально-семантична категорія. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*, 2, 67-69.
19. Edison E. I. (2008). The Status of Particles in Modern English. *International journal of computers*, 4 (2), 432-441.
20. Fang Hongmei, Hengeveld K. (2022). Sentence-final particles in Mandarin. *Studia Linguistica*, 76(3), 873–913.
21. Lepadat C. (2017). The modal particle ma 嘛: theoretical frames, analysis and interpretive perspectives. *Working Papers in Linguistics and Oriental Studies*, 3, 243-270.
22. Pan V. J. (2021). Sentence-Final Particles in Chinese. Відновлено з <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199384655.013.882>
23. Panov. V. (2020). Final particles in Asia: Establishing an areal feature. *Linguistic Typology*, 24(1), 13-17.
24. Simpson. A. (2014). *In The Handbook of Chinese Linguistics*. Malden: Wiley-Blackwell.
25. Yang Yongzhong (2013). Modal Particles and Their Projections: A Minimalist Approach. *Language Research*, 49(1), 95-136.

26. 王英宪 (2018). 谈是非疑问句句末的语气词“啊”和“吧”. *国际汉语学报*, 2, 1-13.
27. 赵乾乾 “舟而复始” (2019). Відновлено з https://www.52shuku.vip/yanqing/hwJq_2.html